

Slovenský Indiana Jones

Milanu Rastislavu Štefánikovi se to pěkně sešlo. V týdnu, kdy si připomínáme sto let od jeho tragické smrti, byl vyhlášen vítězem ankety o největšího Slováka v historii. Proč je u našich sousedů právě on takovou ikonou a co by asi říkal dnešnímu Slovensku a Evropě?

Pavel Carbol

historik, předseda Společnosti Edvarda Beneše

V uplynulém týdnu jsme si v širších souvislostech připomínali 15. výročí vstupu Česka a Slovenska do Evropské unie. I proto slovenskou a také českou veřejnost aktuálně zajímají bližší se eurovolby a možná ještě více za dvěma pomyslně přešlapujícími mistrovství světa v hokeji, které začne příští týden v Bratislavě a v Košicích. Směřem k Čechům budou Slovinci možná se sousedskou a zároveň přátelskou ironií připomínat svůj starý vtíp, že letos nevyjede se lvíčkem na prsou zdrcující útok ve složení Jágr-Štěstí-Náhoda.

Dobry, kdy jsme měli společnou sportovní i politickou reprezentaci, jsou minulostí. V kalendáři je ale jedno datum, které si nyní zaslouží pozornost na obou březích řeky Moravy. Přesně před sto lety, dne 4. května 1919, se vrátil domů na své milované Slovensko Milan Rastislav Štefánik. Návrat to měl být symbolický a stylový. Přiletěl letadlem, které sám pilotoval, ale přistání bohužel obsahovalo všechny parametry antické tragédie. Letoun se nečekaně zřítil k zemi poblíž obce Ivanka nedaleko Bratislavy a jeho posádka zahynula. Štefánik se tak stal hrdinou a mučedníkem. Jeho smrt zůstane asi navždy předmětem různých mýtů a konspiračních teorií.

Světoběžník i sukničkář

O Štefánikovi můžeme diskutovat i kriticky jej hodnotit. Jedno mu však upřít nelze. Stal se prvním Slovákem evropského významu v moderní historii. Jak to většinou u mimořádných osobností bývá, cestu neměl umetenou, ba právě naopak. Narodil se v roce 1880 jako šesté z dvanácti dětí v rodině evangelického faráře na jinak katolicky dominantním Slovensku v obci Košariská u Myjavy. Výchova jeho i dalších sourozenců byla proslovenská, a i proto se nadaný mladík rozhodl pro studium v příbuzném českém jazyce. Přes maturitní vzdělání na evangelickém lyceu totiž dorazil k vysokoškolskému studiu do Prahy. Málkdo dnes asi tuší, že začal nejprve se stavebním inženýrstvím a zapojil se veheimentně i do spolkové činnosti tehdejší Prahy. Zejména ve spolku Detvan. Studium však záhy ukončil.

V dalších krocích měl pak mladý Štefánik tolik potřebné štěstí. Zapsal se ke studiu tehdy poněkud exotické astronomie, která se vyučovala na filozofické fakultě. To mu umožnilo seznámit se s T. G. Masarykem a jeho rodinou natolik, že mu darovali obnošený svrchník slovatného pana profesora,

aby mladý slovenský student v zimě nemrzl. Astronomie jej pak zavála do Francie, kde se zapojil do života české krajaňské kolonie. Mimo jiné jej zajímala i magie a iluzionismus, pokoušel se vymyslet řadu vynálezů. Bojoval s existenčními problémy, chronicky ho trápil žaludek, ale projel a poznal svět jako tehdy málkdo. Poznal Rusko, navštívil severní Afriku, Brazílii, na úpatí Mont Blancu pomáhal budovat astronomickou observatoř, na Tahiti pozoroval Halleyovu kometu a fotil při tom spoře oděné domorodé dívky.

Ze Štefánika se během několika let stal učebnicový světoběžník. Kromě hvězd jej přitahovaly i ženy a lze jej bez ostychu označit za notorického sukničkáře. Začal pracovat pro francouzskou vládu, získal řadu ocenění, francouzské občanství a později i generálskou hodnost. Dělal, co ho bavilo, a navíc skvěle. Autoři slavného filmového Indiany Jonese by možná podle něj mohli natočit další díl.

Sázka na Čechy

Začátek první světové války umožnil Štefánikovi využít všechny zkušenosti. Stal se pilotem a meteorologem francouzské armády. Náhoda i další okolnosti způsobily, že právě ve Francii se začal rodit Masarykem vedený odboj. Slovenský bohatýr ve francouzské

vojenské uniformě se stal spolu s nepostradatelným administrátorem Edvardem Benešem jeho oporou. Charizma umocněné znalostí francouzského veřejného života z něj udělalo nepostradatelný kámen v exilové mozaice. Uměl zařadit setkání s politickou elitou země galského kohouta, což Masaryk s Benešem v počátcích první světové války neměli šanci zvládnout.

Jeho cit a intuice při získávání kontaktů a jejich následné využití byly excelentní. Jako jediný skutečný voják v exilovém triumvirátu hrál zásadní roli při organizování legií a v prozatímní vládě se pak stal ministrem války. Světa znalý Štefánik rovněž prozíravě pochopil, že jeho vlastní slovenský národ je v souvislostech první světové války neznámý a vlivem tuhé maďarizace i nevýznamný, že nemá šanci samostatně prosadit své zájmy. Účelově, ale i z přesvědčení se stal čechoslovakistou. Sázka na společný stát s Čechy po roce 1918 byla pro Slovensko osudovou výhrou. Stejně to vnímali i Rusíni. S Němci, Maďary i Poláky to bylo naopak osudově komplikované.

Stoletá inventura

Štefánik je dnes ve slovenských anketách hodnocen jako největší Slovak možná paradoxně i proto, kdy a jak zemřel. Nezapočet se totiž nikdy do domácí politické scény. Je

otázka, zda by to vůbec uměl. Jestli by pro dobrodružnou a přelétavou povahu ustál papírovou a byrokratickou válku za stolem ministerstva či jiného prestižního úřadu. Stejně tak se můžeme dohadovat, zda by úspěšně zvládl stranické hašteření a rozmanité sváry v meziválečném Československu. Byl by totiž konfrontován se slovenskou emancipací a snahami o autonomii, Mnichovem roku 1938, exilem za druhé světové války, slovenským fašistickým státem, nástupem komunistů k moci roku 1948 a kdoví s čím ještě. S největší pravděpodobností by vedl spory i se svým někdejší spolupracovníkem Benešem.

Při své vrozené zvědavosti by Štefánik určitě milerád nahlédl na dnešní Slovensko. Byl by asi nejen spokojen, ale i udiven. Fascinovala by jej skutečnost, že Slovinci mají vlastní republiku, které patří křeslo mezi ostatními evropskými státy v Bruselu bez ohledu na to, co si o EU můžeme myslet. Užasle by vstřebával to, že může ve Francii i na Slovensku, tedy ve „svých“ zemích, platit stejnou měnou. Nemusel by možná tolik cestovat a poznávat francouzské kolonie. Jejich obyvatel už totiž poměrně významně Francií osídlili a je pravděpodobné, že někteří z nich v budoucnu dorazí i na Slovensko. Dmul by se pýchou, že premiéra jeho rodné země přijal americký prezident. To, kteří pánové zrovna zastávají zmíněné posty, by mu bylo jedno.

Italské přijetí slovenského předsedy vlády by spíš zaujalo jeho snoubenku Giulianu Benzoni z Padovy, která se nestihla stát paní Štefánikovou. Svou pozornost by zaměřil určitě na Zuzanu Čaputovou, nově zvolenou slovenskou prezidentku. Jako zkušenému astronomovi a znalci žen by se tato nová slovenská hvězda jistě líbila. Další rozmanitosti veřejného dění na Slovensku by asi u Štefánika vyvolaly spíše údiv. Československé hranice, o které se po zániku státu v roce 1918 tak urputně bojovalo, už existují jen formálně. Ve slovenské vládní koalici spolu svorně sedí slovenští nacionalisté a Maďari. V Dunajské Středě při utkáních slovenské nejvyšší fotbalové ligy fanoušci sborově zpívají maďarskou hymnu. Slovinci si zase za Dunajem na maďarské straně kupují nemovitosti a usazují se.

Politik Štefánikova naturelu by dnes nejspíš aspiroval na posty v mezistátních strukturách. Možná by kandidoval v evropských volbách, byl schopným eurokomisařem nebo působil ve vojenských strukturách NATO. Určitě by chtěl mír, i když mu uniformy tolik slušely. Slovinci i Češi totiž za posledních sto let vše podstatné vyzkoušeli, ztratili a znovu získali. Jako člověka, který měl rád pozornost, by jej asi částečně zaujal i mediální humbuk kolem hokejového mistrovství světa na Slovensku. Museli bychom mu však vysvětlit nová loga na českých i slovenských hokejových dresech, která nahradila klasické státní znaky a rozvířila tím čilou veřejnou diskusi na obou březích řeky Moravy o sportovní minulosti a národních tradicích. Nejspíš by jen mávl rukou, protože v životě, politice i sportu jsou kromě symbolů potřeba i štěstí a náhoda.

Reprofoto: www.lezec.cz

Sobotní zápisník z Malé Strany

Miroslav Korecký

● Politika si žádá léty prověřené stereotypy. Předseda ČSSD má **jezdit ve fábii**, v čele ODS má být **arrogantní kmotr**, první komunistů by měl mít **titul RSDr.**, SPD má vést **modrooký blondák**, předseda Pirátů musí mít **dredy a hulit trávu** a v čele TOP 09 by měl stát **kosmopolitní gay**. Z tohoto pohledu se nový šéf lidovců Marek Výborný povedl. Nejprve vyhlásil, jak vyvola hlásování o vyslovení nedůvěry vládě, ale vzápětí, když se k němu nikdo nepřidal, **rychle popřel, že by měl někdy něco takového v plánu**, jakkoliv zpráva o tom ještě visí na stránickém webu KDU-ČSL. Sestry a bratři, vybrali jste dobře!

● Až budou historici jednou psát o dnešní době, budou v tom mít **pěkný hokej**. Třeba až budou v několika dnech po sobě jdoucích novinách zjišťovat **názor tehdejšího premiéra** na zavedení sektorové daně. Babiš: Sektorovou daň nepřipustím - Babiš mění názor - Babiš připouští sektorovou daň - **Babiš popírá, že by změnil názor** - Babiš: Sektorovou daň nepřipustím.

● V Senátu se rozhořel spor, zda k zákonu o **povolené hladině alkoholu** v krvi u vodáků přibalit totéž i pro cyklisty. Jedním z těch, kdo byli proti, protože to celý zákon zdrží, byl senátor a **hejtman Jiří Čunek**. Až nakonec z něj vypadlo, proč se zdržení zákona tak bojí. „Zrovna v tu dobu se hejtmani mají poprvé setkat se svými kolegy ze Slovenska, a to v Krumlově na vodě. Tak bych byl rád, **aby nás nepozavírali všechny**.“ Na této hejtmanské plavbě půjde zřejmě spíš o procenta než o promile.

● Tak si prosvištíme události posledních týdnů. Doznávala **kauza Jaroslava Faltýnka**, lobbujícího za firmu Kapsch. Policie navrhla **obžalovat Andreje Babiše** za Čapí hnízdo. Hnutí ANO ne moc šikovně **měnílo tři ministry**, odpor k jedné výměně dokonce zaplnil Staroměstské náměstí. A rozpočet vykazuje **rekordně špatná čísla** za poslední roky. A co na to preference? ANO v průzkumu agentury STEM posílilo na **zavratných 34 %**. Je umění být v takové situaci opozici a netopit splín v alkoholě.

● Miloš Zeman (jako vždy s oblibou) kritizoval novináře za to, že psali o **uvěznění jeho poradce**, šéfa čínské skupiny CEFC Jie Tien-minga. Ten prý přitom **je na svobodě** a čile vyjednává se společností CITIC Group. Nehraje na tom jedna věc: Je-li Jie Tien-ming tak happy, proč svému českému šéfovi **už více než rok nebere telefon**, takže Zeman musí do Pekingu posílat na výzvědy sehraný tandem Mynář-Nejedlý a nakonec sám zjišťovat osud svého poradce **přímo u čínského prezidenta**?

● Když Senát vrátí Sněmovně nějaký zákon, musí to tam jít některý senátor odůvodnit. Ale **mnozí to nedělají rádi**. Takto se třeba ve čtvrtce vymlouval z návštěvy v dolní komoře senátor Miroslav Antl z ČSSD: „**Mě psychicky deptá jakákoli návštěva Poslanecké sněmovny** a mám na to několik znaleckých posudků. Když jsem tam byl naposledy, **vytrpěl jsem nejhorší šok**.“ A co asi teprve šok, který ze senátora Antla utrpěli poslanci!

Diskuse

Rušení vrchních soudů je špatný nápad

Zdeněk Koudelka
právník, Masarykova
univerzita

Ministryně spravedlnosti Marie Benešová vytáhla ze šuplete námět bývalého ministra Jiřího Pospíšila na zrušení dvou vrchních soudů a vrchních státních zastupitelství v Praze a Olomouci. Zdánlivě chce třístupňovou soudní soustavu. Motivace může být zastřená. Marie Benešová nemá v oblíbených vrchních státních zástupkyních v Praze Lenku Bradáčovou. A Vrchní státní zastupitelství v Olomouci je kritizováno jako orgán, který rozjiždí bombastické případy, ale s ubohými výsledky. Ovšem špatná činnost státního zastupitelství je důvodem pro odvolání vedoucího, ne pro rušení úřadu.

Čtyřstupňová soustava soudů (okresní, krajské, vrchní, nejvyšší) vznikla již v monarchii. Roku 1950 byly vrchní soudy zrušeny kvůli penzionování režimu nepohodlných soudců. Ale roku 1969 se obnovila čtyřstupňová soustava. Pod československým Nejvyšším soudem vznikly dva nejvyšší soudy České a Slovenské republiky. Po rozdělení Československa se republikový Nejvyšší soud přejmenoval na Vrchní soud v Praze pro Čechy a 1996 vznikl Vrchní soud v Olomouci pro Moravu a Slezsko.

Čtyři soudní stupně má Polsko, Německo, Rakousko, Maďarsko. Slovensko ne, ovšem fakticky ano, když mimo běžné okresní soudy zavedlo osm okresních soudů s působností pro celý kraj, které řeší věci u nás souzené v prvním stupni na krajském soudě.

Zrušení vrchních soudů a státních zastupitelství má smysl, budou-li všechny případy

Zrušení vrchních soudů a státních zastupitelství si vyžádá náklady a přitom nezrychlí soudní řízení.

začínat u všech okresních soudů. To však zničí specializaci soudců a státních zástup-

ců v závažných věcech, jež se v okrese vyskytují řídce. Proto ministr Pospíšil navrhol řešení ve stylu Haškova Švejka, aby místo dvou vrchních soudů bylo utvořeno 8 či 14 soudů a státních zastupitelství, které se budou jmenovat okresní, ale s krajskou působností, a jež budou řešit věci, které dnes v prvním stupni soudí krajský soud.

Občanovi nic nepřinese, když se krajský soud rozdělí na krajský soud, který se tak bude jmenovat a bude řešit odvolání, a na soud s působností pro kraj řešící prvoinstanční věci, ale s názvem okresní. Jen se nebude moci věřit názvům - některý soud s působností krajskou se prostě bude jmenovat okresní. Navíc žádný okresní soud v sídle krajského soudu nemá ve své budově volné prostory, aby se k nim mohl přesunout prvoinstanční úsek krajského sou-

du. Tento úsek zůstane v budově krajského soudu, jen s jinou cedulí. Zrušení vrchních soudů a státních zastupitelství si vyžádá náklady na realizaci a přitom nezrychlí soudní řízení.

Zastánci rušení vrchních soudů tvrdí, že odpadnou spory o to, co má řešit v prvním stupni okresní a krajský soud. Pokud však budou zřízeny nově okresní soudy s krajskou působností, tyto spory neodpadnou. Budou se vést mezi normálními okresními soudem a okresním soudem pro celý kraj. Taková reforma justice skončí jako reforma veřejné správy, kde místo 8 krajů je 14 a k tomu 8 regionů soudržnosti s regionálními radami.

Čtyřstupňová soustava soudů i státních zastupitelství je funkční, není důvod pro změnu.